

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A.)

گرایش: حقوق بین الملل

عنوان

مسئولیت بین المللی دولت ها در رابطه با فعالیت های
گروه های خصوصی مسلح

استاد راهنما

دکتر نادر ساعد

استاد مشاور

دکتر توکل حبیب زاده

پژوهشگر

مهدخت پزشکی شوشی

زمستان ۱۳۹۱

چکیده

پس از پایان جنگ سرد، همزمانی چندین پدیده اجتماعی و اقتصادی زمینه ساز رشد و گسترش گروه های خصوصی مسلح در عرصه جهانی گردید. اولاً کوچک نمودن ارتش های بزرگ و پرهزینه توسط کشورهای قدرتمند ثانیاً عنایت دولت ها به خصوصی سازی و واگذاری وظایف خودشان به بخش خصوصی، ثالثاً بروز خلاء قدرت پس از فروپاشی نظام دو قطبی در حمایت از دولت های کوچک و ضعیف و همچنین جذب نیروهای نظامی با تجربه توسط گروه های خصوصی مسلح موجب کارآیی بیشتر این گروه ها در کلیه امور نظامی گردید.

متعاقب رنگ شدن نقش گروه های خصوصی مسلح در مخاصمات بین المللی مسلحانه از طریق استخدام این گروه ها توسط دولت ها و نقض فاحش حقوق بشردوستانه بین المللی و حقوق بشر توسط گروه های خصوصی مسلح، مسئولیت بین المللی دولت ها در قبال اعمال گروه های مذکور مورد توجه جامعه بین المللی قرار گرفت. از آنجائی که وضعیت گروه های خصوصی مسلح بر اساس حقوق بین المللی بشر دوستانه کاملاً روشن و مشخص نمی باشد و هیچ یک از اسناد معتبر بین المللی از جمله سند مونترو، پروتکل های الحاقی و ... دولتها را از بکارگیری گروه های خصوصی مسلح برای رسیدن به اهداف منع ننموده است، به نظر می رسد به منظور تعیین دقیق مسئولیت ها در رابطه با اعمال این گروه ها بهتر است در حال حاضر هر مورد را با توجه به شرایط خاص و بررسی کلیه اوضاع و احوال مربوطه بررسی نمود. و به موازات آن ضروریست تلاش ها برای تبدیل سند مونترو به یک معاهده بین المللی سریعتر به نتیجه برسد و با نصب العین قرار دادن این سند و پیش نویس مواد مربوط به مسئولیت بین المللی دولت ها هر چه زودتر دستورالعمل های با ارزش و یکسانی در این خصوص در سطح جهانی ارائه شود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
<u>بخش اول- گروه های خصوصی مسلح و ماهیت حقوقی آن ها</u>	
۶	کلیات
۸	فصل اول- مفهوم شناسی و زمینه تاریخی
۹	گفتار اول- مفهوم شناسی
۱۱	بند اول- گروه های خصوصی امنیتی
۱۲	بند دوم - گروه های خصوصی نظامی
۱۴	گفتار دوم- علل و چارچوب شکل گیری
۱۴	بند اول- علل شکل گیری
۱۷	بند دوم- چارچوب شکل گیری و فعالیت
۲۲	گفتار سوم- پیشینه تاریخی
	فصل دوم- ماهیت حقوقی گروه های خصوصی مسلح بر اساس حقوق بین الملل بشر
۲۸	دوستانه
۳۱	گفتار اول- گروه های خصوصی سلاح به عنوان غیر نظامیان همراه نیروهای مسلح
۳۳	گفتار دوم- گروه های خصوصی مسلح به عنوان غیر نظامیان
۴۵	گفتار سوم- گروه های خصوصی مسلح به عنوان مزدوران
۶۳	گفتار چهارم- گروه های خصوصی مسلح به عنوان رزمنندگان

بخش دوم- تاثیر عملکرد گروه های خصوصی مسلح

بر شکل گیری تعهدات ثانویه دولت ها

- فصل اول- طبقه بندی دولت های مسئول در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح ۸۲
- گفتار اول- دولت های طرف قرارداد ۸۵
- گفتار دوم- دولت های میزبان ۸۹
- گفتار سوم- دولت های متبوع ۹۲
- فصل دوم- مبانی و عوامل مسئولیت بین المللی دولت ها در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح ۹۵
- گفتار اول- مبانی مسئولیت دولت ها در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح ۹۷
- بند اول- مسئولیت مبتنی بر خطا ۹۸
- بند دوم- مسئولیت مبتنی بر خطر ۱۰۱
- گفتار دوم- اعمال قابل انتساب گروه های خصوصی مسلح به دولت ها ۱۰۷
- بند اول- اعمال ارگان دولتی ۱۰۹
- بند دوم- اعمال عنصر اقتدار حکومتی ۱۱۲
- بند سوم- اعمالی که توسط دولت رهبری یا کنترل می شود ۱۲۰
- بند چهارم- فقدان نیروهای دولتی ۱۳۴
- گفتار سوم- آثار مسئولیت بین المللی دولت ها در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح ۱۴۳
- نتیجه گیری ۱۴۸
- منابع و ماخذ ۱۵۳

مقدمه

در دوران گذشته حکومت‌ها از اشخاص خصوصی جهت محافظت و جنگیدن استفاده می‌کردند اما از قرن نوزدهم به بعد دولت‌ها نماینده قانونی برای انجام عملیات نظامی بوده و در این خصوص به تشکیل نیروهای مسلح رسمی اهتمام نمودند و اتباع خود را برای حفاظت از ملیت و حاکمیت در برابر تهدیدهای داخلی و خارجی، به نظام وظیفه احضار و اتباع به نام دولت برای حفظ سرزمینشان می‌جنگیدند. بنابراین «عاملین مخاصمات مسلحانه اصولاً اتباع عضو نیروهای مسلح کشورهای متخاصم هستند»^۱

امروزه نظام دولت ملی توسط یک واقعیت پیچیده که ناشی از خصوصی سازی جنگ و مخاصمه می‌باشد، در حال دگرگون شدن است. روند این خصوصی سازی موجب پیدایش صدها گروه خصوصی مسلح، هزاران کارمند و صرف میلیون‌ها دلار هزینه، گردیده است. این گروه‌ها وظایف عمده‌ای را در جنگ‌های افریقا، آسیا، بالکان و امریکای جنوبی بعهده داشته‌اند «در عراق گروه‌های خصوصی مسلح با افرادی بالغ بر ۵۰.۰۰۰ نفر پس از نیروهای مسلح امریکا، بزرگترین نیروی مسلح را تشکیل می‌دهند»^۲

پس از پایان جنگ سرد، تصمیم دولت‌های بزرگ بر کوچک نمودن ارتش‌های منظم خود منجر به بیکاری تعداد زیادی از نظامیان متخصص گردید که با تاسیس گروه‌های امنیتی و نظامی خصوصی این نیروهای متخصص جذب گروه‌ها شدند و صنعت نظامی‌گری در بخش خصوصی رشد خود را آغاز کرد «ارتش‌های خصوصی اکنون به صنعتی بزرگ در جهان تبدیل شده‌اند که چرخش مالی آن‌ها به حدود ۱۲۰ میلیارد دلار در سال می‌رسد»^۳

^۱ ضیایی بیگدلی، محمد رضا، حقوق جنگ، تهران، انتشارات دانشکده علامه طباطبائی، ۱۳۸۰، ص ۱۱۲

^۲ Zoe, salzman, private military contractors and the taint of mercenary Reputation, Journal of International Law and Politics, vol:40, 2008, P. 854

^۳ قدیری نیلوفر، ارتش در سایه، همشهری آن لاین تهران، ۱/۲/۸۹ ص ۱

با توجه به رشد روز افزون استفاده از منابع خارجی مانند گروه های امنیتی و نظامی خصوصی توسط دولت ها به منظور مدیریت برخی شرایط حاد و همچنین رفتار و عملکرد این گروه ها و اعضای آن ها در قبال افراد و اهداف نظامی و غیر نظامی به ویژه مشارکت آن ها در عملیات نظامی و امنیتی مبحث مسئولیت بین المللی دولت ها در رابطه با فعالیت گروه های خصوصی مسلح از اهمیت ویژه ای برخوردار شده است. تجربه فعالیت این گروه ها در برخی کشورها نظیر عراق در دوران اشغال^۱ اهمیت این مطالعه را فزونی بخشیده است.

به طور کلی در روند گسترش روابط بین المللی ، مسئولیت بین المللی دولت ها از موضوعات مهمی به شمار می رود که رابطه نزدیکی با دیگر حوزه های حقوق بین الملل به ویژه مبحث صلح و امنیت بین المللی دارد. تحقیق حاضر تلاش می نماید گوشه ای از ابهامات موجود در رابطه با مسئولیت بین المللی دولت در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح را روشن نماید.

در ابتدا لازم به توضیح است که با در نظر گرفتن محدوده فعالیت گروه های مذکور که عمدتاً در درگیری های مسلحانه است، منظور از مسئولیت دولت در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح، مسئولیت مدنی دولت در رابطه با نقض حقوق بین الملل بشر دوستانه توسط کارکنان گروه های مذکور است که از طرف دولت فعالیت می کنند.

این پایان نامه به دنبال پاسخ دادن به این سؤال است که دولت ها در قبال نقض حقوق بین الملل بشر دوستانه توسط گروه های خصوصی مسلح که اعمالشان قابل انتساب به دولت می باشد، چه مسئولیتی در پرتو حقوق بین الملل موجود، دارند؟ برای پاسخ به این سؤال اصلی ، لا جرم به سؤال های فرعی ذیل پاسخ داده شود:

۱- ماهیت حقوقی گروه های خصوصی مسلح و کارکنان آنان چیست؟

¹ See the Report of the third meeting of Experts on Traditional and New Forms of mercenaries activity , U N . DOC. E/ CN4/2005/23para.12

۲- جایگاه این گروه ها در حقوق بین الملل بشر دوستانه چیست؟

۳- در چه صورتی ، اعمال این گروه ها قابل انتساب به دولت می باشد؟

به نظر می رسد دولت ها نمی توانند از وظایف ناشی از تعهدات خود بر اساس حقوق بین الملل و به خصوص تعهدات ناشی از حقوق بین المللی بشر دوستانه از طریق عقد قرارداد با گروه های خصوصی مسلح شانه خالی نمایند.

اگر کارکنان گروه های مورد اشاره مرتکب نقض حقوق بین الملل بشر دوستانه گردند، این نقض را علاوه بر گروه ها و کارکنان آن ها می توان، با تحقق شرایطی ، به دولت های اجیر کننده منسوب نمود زیرا این دولت ها هستند که باید رعایت حقوق بین المللی بشر دوستانه را توسط کارکنان چنین گروه هایی تضمین نمایند.

«البته در رویه قضایی تا امروز نمونه ای از طرح مسئولیت دولت ها به دلیل اعمال متخلفانه گروه های خصوصی مسلح به چشم نمی خورد . اما با توجه به مسائل پیش آمده در عراق هیچ بعید نیست که روزی شاهد چنین ادعایی باشیم»^۱

در این پایان نامه اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه ای و با بهره گیری از مطالب ارائه شده در کتب و مقالات لاتین و نیز منابع اینترنتی که همواره امکان دسترسی آسان و سریع به آخرین اطلاعات را فراهم می سازد، جمع آوری گردیده و به صورت تلفیقی از روش توصیفی و تحلیلی به بررسی موضوع پرداخته و در دو بخش تنظیم شده است. بخش اول در رابطه با گروه های خصوصی مسلح و ماهیت حقوقی آنها، به دو فصل تقسیم می شود. در فصل اول پس از بررسی اشکال مختلف گروه های خصوصی مسلح و تحولات بعد از جنگ سرد و خصوصی سازی جنگ که زمینه ساز بروز و ظهور این گروه ها به عنوان بازیگران نظامی غیر دولتی در عرصه بین المللی بوده است، تقسیم بندی این گروه های خصوصی مسلح بر

^۱ عسگری ، پوریا، شرکت های خصوصی نظامی و امنیتی و حقوق بین الملل بشر دوستانه ، مجله پژوهش های حقوقی شماره ۱۲، تهران، شهر دانش، ۱۳۸۶، ص ۹۷

اساس حوزه های فعالیت آنان و موضوع خدماتی که ارائه می دهند، مورد توجه قرار می گیرد. در فصل دوم ماهیت حقوقی کارکنان گروه های خصوصی مسلح بر اساس حقوق بین المللی بشر دوستانه مورد بررسی قرار خواهد گرفت. بخش دوم تحت عنوان تاثیر عملکرد گروه های خصوصی مسلح بر شکل گیری تعهدات ثانویه دولت ها نیز به دو فصل تقسیم شده است. در فصل اول به بررسی دولت های مرتبط با این گروه ها اعم از دولت هایی که با این گروه های خصوصی مسلح قرارداد منعقد می کنند و از خدمات ارائه شده توسط این گروه ها بهره مند می شوند یا همان دولت های طرف قرارداد یا دولت هایی که گروه های خصوصی مسلح در قلمرو جغرافیایی آن ها فعالیت می کنند و دولت میزبان نامیده می شوند و در نهایت دولت هایی که گروه های خصوصی مسلح تابعیت آن را دارند و این گروه ها در قلمرو آن ها به ثبت رسیده اند، می پردازیم و در فصل دوم مبانی و عوامل مسئولیت بین المللی دولت ها را در قبال عملکرد گروه های خصوصی مسلح بر اساس پیش نویس مواد مسئولیت بین المللی دولت ها تحلیل می نماییم.

بخش اول:

گروه های خصوصی مسلح و ماهیت حقوقی آن ها

کلیات

افراد مسلح غیر دولتی از زمان های قدیم به صورت فردی «مزدور» و یا به صورت گروه های خصوصی مسلح در منازعات مسلحانه شرکت می نمایند. این گروه های خصوصی مسلح در منازعات مسلحانه غیر بین المللی در رویارویی با دولت و برای اهداف آزادیخواهانه می جنگند و در شرایطی دیگر همراه دولت ها و برای ارائه خدمات گوناگون در مخاصمات مسلحانه بین المللی حضور دارند. ^۱ «با مطالعه گذرا بر تاریخچه مخاصمات، وجود دو نوع از این درگیری ها قابل تمایز و تفکیک می باشد. مخاصمات مسلحانه بین المللی و مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی. هر دو دارای عنصر درگیری مسلحانه و کاربری زور با هدف سیاسی می باشند و تنها تفاوت این دو نوع درگیری مسلحانه در ماهیت و شخصیت حقوقی طرف های درگیری است.»^۱ «مخاصمه مسلحانه غیر بین المللی همان طور که از نامش بر می آید، از آن جا از مخاصمات مسلحانه بین المللی متمایز می شود که نه میان دو یا چند دولت بلکه منحصرآ در داخل خاک تنها یک دولت در می گیرد. که در اغلب اوقات منازعه ای است بین حکومت و گروه یا گروه هایی که به معارضه مسلحانه با آن برخاسته اند.»^۲

^۱ دلخوش علیرضا، «حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه بین المللی و غیر بین المللی: تفاوت ها و اشتراکات»، فصلنامه سیاست خارجی سال بیست و دوم، شماره ۴ تهران، زمستان ۱۳۸۷، صفحه ۹۸۱

^۲ ممتاز جمشید، رنجبریان امیر حسین، حقوق بین الملل بشر دوستانه مخاصمات مسلحانه داخلی، تهران، نشر میزان، بهار ۸۶، ص ۱۶

استخدام گروه های خصوصی مسلح از جانب دولت ها به منظور ارتقاء عملیات نظامی در
مخاصمات مسلحانه بین المللی در اقصی نقاط دنیا رو به افزایش نهاده است . عوامل گوناگونی
در این خصوص تاثیر گذار می باشند. پس از پایان جنگ سرد و تصمیم دولت های بزرگ
برای کوچک نمودن ارتش های منظم خود که منجر به بیکاری تعداد زیادی از نظامیان
متخصص گردید و پس از عنایت کشورهای توسعه یافته به خصوصی سازی وسیع در کلیه
عرصه ها، حرفه

نظامی گری نیز از این قاعده مستثنی نماند و با تاسیس گروه های خصوصی مسلح ، صنعت
نظامی در بخش خصوصی رشد خود را آغاز نمود.

«امروزه پیمانکاران خصوصی نظامی از آلبانی تا زیمبابوه فعالیت می کنند و هر کاری را از
جابجایی آذوقه و دارو گرفته تا طراحی تسلیحات دقیق و انجام وظایف جنگی انجام می دهند.
مشتریان آن ها را از دیکتاتورها، گروه های شورشی ، تروریست ها و کارتل های مواد مخدر
گرفته تا حکومت های دموکراتیک و آژانس های بشر دوستانه تشکیل می دهند»¹ از آنجایی که
حقوق

بین المللی بشر دوستانه به شکل فعلی قبل از و در زمان جنگ سرد بوجود آمده است این
بازیگران جدید بخشی از این معادله را تشکیل نمی دهند. به این دلیل وضعیت امروزه
پیمانکاران خصوصی نظامی تا حدودی مبهم است.

¹ Singer peter, war , profits and the vacuum of law , Colombia journal of transnational
law , volume 42, Number 2 , Newyork , Columbia law school , 2004 , p. 523

فصل اول- مفهوم شناسی و زمینه تاریخی

با گسترش حضور عناصر غیر دولتی در عرصه های گوناگون در عصر حاضر، جایگاه آنان با تحولاتی محسوس روبرو بوده و در مقایسه با وضعیت پیشین تغییرات قابل تاملی مشهود است. «اکنون ایده ی نوین صاحب نظران در حوزه حقوق بین الملل بشر دوستانه مویید آن است که عناصر غیر دولتی مانند بازیگران دولتی در فرایند توسعه حقوق بین الملل سهیم می باشند».¹ گروه های خصوصی مسلح از جمله این عناصر غیر دولتی هستند که در صحنه مخاصمات مسلحانه و عملیات حفظ صلح نقش قابل ملاحظه ای را ایفا می کنند.

گروه های خصوصی مسلح که از افسران بازنشسته نیروهای مسلح تشکیل می شوند به منظور کسب درآمد، با دولت ها و سازمان های غیر دولتی جهت انجام وظایفی که در گذشته منحصراً توسط ارتش انجام می شده است، قرار داد منعقد می نمایند و دولت ها نیز برای کسب برتری در میادین جنگی و همچنین کاهش هزینه های ارتش ملی از خدمات نهادهای خصوصی مسلح استفاده می نمایند..

گروه های خصوصی مسلح «سازمان های تجاری هستند که خدمات تخصصی خود را که به طور پیچیده ای با جنگ در ارتباط است، مبادله می کنند. این نهادها و سازمان ها دارای شخصیت حقوقی می باشند و در زمینه مهارت های نظامی از جمله نبرد، آموزش و مهارت های فنی تخصص دارند».²

¹ Hianch. A , " None – state Actors and International law" Ashgate publisher , 2009 , p.10

² Jones , oliver " implausible Deniability: state Responsibility for the actions of private military firms" available at: <http://works.bepress.com/oliver-jones/1.page9>

گفتار اول- مفهوم شناسی

ظهور گروه های خصوصی مسلح فعال در زمینه ارائه خدمات نظامی ، تحول جدیدی است که در صحنه درگیری های نظامی قرن بیست و یکم بوجود آمده است.

این گروه ها که اکثراً تحت عنوان «شرکت های امنیتی و نظامی خصوصی» فعالیت می کنند، صورت امروزی نیروهای مزدور، با اندکی تفاوت، می باشند که از قدیم در صحنه درگیری های نظامی فعال بوده اند.

دیدگاه متداول، جنگ را کار ارتش های دولتی می داند. با این همه، از نظر تاریخی، بازیگران کشمکش ها غالباً عوامل خصوصی بودند که هدفشان سودآوری بوده است. گروه های خصوصی مسلح از طریق تامین افراد لازم، خدمات و تجهیزات، جایگاه والایی را در ساختارهای امنیتی و نظامی به خود اختصاص داده اند. این گروه ها از گروه های مشاوره کوچک که توصیه های ژنرالهای بازنشسته را عرضه می کند تا گروه های چند ملیتی بزرگتری که یگان های کماندویی بزرگ و کوچک را به مشتریان اجاره می دهند، تشکیل می شوند.

اصطلاح گروه های خصوصی مسلح در هیچ کنوانسیون و قاعده دیگری در حقوق بین الملل معاصر وجود ندارد. یک تعریف از گروه های خصوصی مسلح عبارت است از «یک شرکت غیر نظامی ثبت شده که در حیطه آموزش نظامی (برنامه های علميیاتی و شبیه سازی) عملیات پشتیبانی نظامی (پشتیبانی لجستیکی) توانایی عملیاتی (مخصوصاً در فعالیت های مشاوره ای کنترل و هدایت، ارتباطاتی و اطلاعاتی) و یا تجهیزات نظامی برای شخصیت های حقوقی مشروع خارجی و داخلی تخصص دارند. تعریف کلی دیگری در این خصوص عبارت است از

«شرکتی که به منظور کسب سود خدماتی را انجام می دهد که قبلاً توسط نیروهای نظامی ملی انجام می شده شامل آموزش نظامی ، اطلاعات، پشتیبانی و نبرد تدافعی و همچنین برقراری امنیت در مناطق درگیری و». پیتر سینگر عبارت موسسات بازرگانی خصوصی نظامی^۱ را بکار می برد و آنان را چنین تعریف می کند: «بنگاه هایی که خدمات تخصصی که ارتباط پیچیده ای با جنگ دارد را ارائه می دهند»^۲ از نظر او شرکت های امنیتی و نظامی خصوصی اشکال تکامل یافته مزدوران قدیمی می باشند. لیکن برعکس مزدوران که به طور فردی اجیر می شوند، این شرکت ها دارای بدنه ای با شخصیت حقوقی هستند که می توانند طیف وسیعی از خدمات را ارائه دهند. آن ها در تامین مهارت های نظامی ، هدایت عملیات جنگی تاکتیکی، برنامه ریزی استراتژیکی، اطلاعاتی، پشتیبانی، لجستیک و عملیاتی، آموزش سربازان، مساعدت فنی و غیره تخصص دارند.

از نظر پیتر سینگر محقق برجسته، شرکت های امنیتی و نظامی خصوصی "تجار تامین کننده خدمات تخصصی که به طور پیچیده ای با جنگ در ارتباط است" می باشند.^۳ آنها شرکت هایی هستند که به منظور کسب سود خدماتی را که قبلاً توسط ارتش انجام می شده است، ارائه می دهند. این خدمات شامل آموزش نظامی ، خدمات اطلاعاتی، لجستیک و نبرد و همچنین حفظ امنیت در مناطق جنگی می باشد.

برخی از کارشناسان این گروهها را با توجه به نوع خدماتی که ارائه می دهند به دو دسته تقسیم می کنند:

الف- گروه های امنیتی : عملکرد این گروهها شامل تامین امنیت جانی و مالی توسط افراد حرفه ای ، تامین امنیت سرویس های اطلاعاتی و غیره می باشد.

¹ Private military firms

² Singer, peter "the private military industry and Iraq: What have we learn and where to next?"

Geneva center for democratic control of Armed contlict , November 2004, page 1

³ Jones , Oliver , op-cit, p:10

ب- گروه های نظامی : عملکرد گروههای نظامی معمولاً خدماتی است که توسط نیروهای مسلح منظم انجام می شود.

پیتر سینگر، به عنوان اولین کسی که تحلیل مفهومی درخصوص عملکرد گروه های خصوصی مسلح انجام داده است این گروه ها را با توجه به نوع خدماتی که ارائه می دهند به سه دسته تقسیم می کند:¹

۱- گروه های مسلح تامین کننده

۲- گروه های مسلح مشاور

۳- گروه های مسلح پشتیبان

- گروه های مسلح تامین کننده که به عنوان "شرکت های خصوصی نظامی" شناخته می شوند، خدمات مستقیم نظامی به مشتریان خود ارائه می دهند که ممکن است شامل خدمات در خط مقدم جبهه باشد.

- گروه های مسلح مشاور که از افسران عالی رتبه بازنشسته تشکیل می شوند، خدماتی شامل برنامه ریزی استراتژیک و آموزش متخصصین را ارائه می نمایند.

- گروه های مسلح پشتیبان که قراردادهای چند میلیونی را برای پشتیبانی لجستیکی ، اطلاعاتی و نگهداری تسلیحات نیروهای مسلح منعقد می نمایند.

بند اول- گروه های خصوصی امنیتی

گروه های خصوصی امنیتی شرکت های ثبت شده ای هستند که خدماتی جهت حفاظت از تجارت و اموال از اعمال جنایتکارانه ، حفاظت از تاسیسات جنگی و مقامات ارشد در کشورهای در حال جنگ و سایر خدمات امنیتی را انجام می دهند. این نوع از شرکت ها مدت

¹ Singer , peter, corporate warriors: the rise of the privatized industry, cornell university press, New York, 2003, p.22

زمان طولانی است که وجود دارند و در هر جا پیدا می شوند، اما تعداد آنها در مناطق جنگی و پس از جنگ افزایش یافته، جایی که افراد حقیقی و حقوقی احساس می کنند نمی توانند به نیروهای امنیتی دولتی برای حفاظت خود تکیه کنند.

گروه های خصوصی امنیتی برای مدت زمان زیادی در حاشیه بودند و با ضروریات قرن بیست و یکم شامل درگیری های تروریستی و ریسک های تجارت در مناطق نا پایدار، پا به صحنه گذارده اند.

بند دوم- گروه های خصوصی نظامی

گروه های خصوصی نظامی نوعی از شرکت های تجاری خصوصی ثبت شده هستند که به منظور کسب سود خدماتی را در بازار ارائه می دهند که معمولاً این خدمات از وظایف نیروهای مسلح ملی می باشد.

گروه های خصوصی نظامی، خدماتی را برای جایگزینی یا حمایت از ارتش یا گروه های نظامی تامین می نمایند.^۱

طیف خدمات ارائه شده در این صنعت رو به گسترش است و خدمات ارائه شده توسط هر کمپانی با توجه به درجه تخصصشان متفاوت است. این خدمات شامل مشاوره های ساده، خدمات پشتیبانی لجستیکی یا اجاره هلیکوپتر های جنگی، جت های جنگنده، همراهی فرماندهان و جنگجویان می باشد.

¹ Faite, Alexander , Involvement of private contractors in Armed conflict, Defence studies , volume 4 , Number 2, ICRC, summer 2004 , page 4

به عقیده پیتر سینگر گروه های خصوصی مسلح هم ردیف مزدوران دوران قدیم هستند. آن ها می توانند خدماتی را در طیف وسیع ارائه نمایند. آن ها در مهارت های نظامی، عملیات جنگی ، آموزش افراد، دستگیری فنی و غیره تخصص دارند.

به عقیده بعضی از محققین گروه های خصوصی مسلح را می توان به دو گروه زیر طبقه تقسیم نمود:

۱- گروه های خصوصی مسلح فعال که خواهان حمل اسلحه و شرکت مستقیم در جنگ می باشند.

۲- گروه های خصوصی مسلح غیر فعال که فعالیت های خود را بروی موضوعات آموزشی و سازماندهی متمرکز می نمایند.^۱

^۱ Ibid . p. 3

گفتار دوم- علل و چهارچوب شکل گیری

تلاقی تغییراتی در اوایل دهه ۱۹۹۰ موجب ظهور سریع بخش خصوصی نظامی شد. اولین تغییر با خاتمه جنگ سرد ایجاد شد و موجب گردید میلیون ها نیروی کار متخصص در امور نظامی به دلیل کوچک سازی ارتش روانه بازار کار شوند. با گرایش جهانی به خصوصی سازی و رشد بخش خصوصی نظامی، این نیروی کار متخصص در امور نظامی جذب این بخش گردید. با ایجاد خلاء امنیتی به دلیل پایان یافتن تقابل ابر قدرت ها و ایجاد کشورهای ضعیف و ناتوان تقاضا برای فعالیت گروه های خصوصی مسلح افزایش یافت. حوزه فعالیت این گروه ها رابطه تنگاتنگی با مسائل و نیازمندی های جنگی و مسائل پس از جنگ دارد. پشتیبانی لجستیکی، آموزش، شرکت در نبرد، برقراری امنیت در مناطق درگیری و مناطق پس از جنگ و محافظت از مقامات عالی رتبه از جمله این فعالیت ها می باشند.

بند اول- علل شکل گیری

تغییرات زیادی در آغاز دهه ۱۹۹۰ اتفاق افتاد که سبب ظهور گروه های خصوصی مسلح گردید. پایان جنگ سرد یکی از مهم ترین زمینه ها برای پیدایش و رشد این گونه گروه ها می باشد زیرا تقابل جهانی و تامین ارتش های انبوه در زمان جنگ سرد کاهش یافت و ارتش های منظم جهان با ریزش شدید روبرو شدند. اولین تغییر سیاسی یعنی صلح، منجر به کوچک شدن نیروهای مسلح شد. به طوری که چند سال بعد از پایان جنگ سرد بیش از هفت میلیون نیروی کار با مهارت های جنگی و نظامی روانه بازار کار شدند. رشد ناگهانی بخش نظامی و امنیتی خصوصی بخشی از این نیروی کار متخصص را جذب نمود تا جانشین سربازان شوند.^۱

^۱ Schreier , fred and caparini, marina, "privatizing security: law, practice. And Governance of private military and security companies" the Democratic control of Armed forces (DCAF) occasional paper No:6 Geneva march 2005 p.3

تغییر دیگر در طبیعت جنگ بود، مخاصمه کم تراکم جایگزین جنگ های در مقیاس بزرگ شد و جهان با جنگ های کوچک و دولت های ضعیف مواجه شد. در جهان دو قطبی گذشته و در آن روزهای جنگ سرد دو ابر قدرت وجود داشتند که در حوزه تحت نفوذشان در دنیا تقریباً همه چیز را تحت کنترل داشتند. در نتیجه پایان جنگ سرد خلاء قدرتی به وجود آمد که کنترل در سطوح مختلف مخاصمه را از بین برده و در بعضی مناطق شمار مخاصمه و جنگ های داخلی تقریباً دو برابر شد. دوره ای که در آن افزایش ناگهانی بی ثباتی، که اغلب ناشی از ناتوانی دولت های ضعیف در حوزه نیروهای مسلح می باشد، حفظ نظم داخلی را با مشکل روبرو ساخته است. پایان مواجهه دو قطبی، منافع قدرت های بزرگ را در این مناطق محو می نماید. بعضی دولت های شکننده که از حمایت قدرت های بزرگ محروم شده اند و در تامین امنیت برای اتباعشان توانایی کافی نداشتند از گروه های مسلح خصوصی برای برقراری دوباره کنترل سیاسی و نظم عمومی کمک گرفتند.

همراه این روند، افزایش استفاده از سیستم های تسلیحات پیشرفته و نگهداری آن ها به دلیل عدم آشنایی سربازان عادی با این سیستم ها به یک چالش جدی تبدیل شد. در حقیقت دلیل دیگر رشد گروه های فعال در عرصه نظامی را می توان ظهور تکنولوژی های مدرن در جنگ افزارهای دوران کنونی دانست^۱ استفاده از این جنگ افزارهای مدرن که نیازمند آشنایی با تکنولوژی های پیشرفته می باشد، نیروهای مسلح کلاسیک را از یک سو با کمبود افراد آموزش دیده برای بکارگیری از

جنگ افزارها روبرو و از سوی دیگر هزینه های گزافی برای آموزش کاربرد این سلاح ها به پرسنل نظامی به این نیروها تحمیل نموده است.^۱ همین مشکلات موجب گردیده تا بسیاری از ارتش ها اقدام به استفاده از گروه های خصوصی مسلح فعال در عرصه این فناوری ها جهت

^۱ نژند، مژگان، مزدوران بدون مرز در خدمت اربابان قدرت، روزنامه کیهان، شماره ۱۹۸۰۸، تهران، ۸۹/۹/۱۵ ص ۱۲

نگهداری، پشتیبانی و حتی بکارگیری این سلاح‌ها بنمایند، که خود منجر به ورود این گروه‌ها به عرصه امور نظامی گردیده است. همچنین گسترش حوزه‌های فعالیت بسیاری از گروه‌های خصوصی مسلح که سابقاً در امور غیر نظامی به کار مشغول بودند نیز، به سطح رشد این گروه‌ها کمک کرده است. در حقیقت حضور روز افزون گروه‌های خصوصی مسلح در مناطق درگیری و مخاصمه، باعث شده بسیاری از این گروه‌ها ناچار گردند تا برای ادامه فعالیت خود در این مناطق به مسائل نظامی نیز توجه نموده و به تدریج وارد فعالیت در این حوزه نیز گردند.

یکی دیگر از عوامل موثر در خیزش اخیر صنعت نظامی خصوصی تغییر به سمت بازار در مورد فعالیت‌های بخش عمومی است. گرایش فزاینده کشورها به خصوصی سازی بسیاری از فعالیت‌هایی که سابقاً به صورت انحصاری در زمره وظایف نیروهای مسلح ملی قرار داشته، یکی از دلایل مهم ظهور و رشد گروه‌های خصوصی مسلح می‌باشد. پس از پایان جنگ سرد و از بین رفتن تهدیدات ناشی از آن، نیروهای نظامی بزرگ و پر هزینه آن دوران نیز کاربری خود را از دست دادند.

این مسئله و گرایش فزاینده دولت‌ها به افزایش کارایی خویش از طریق کوچک کردن فعالیت‌های خویش و کاهش هزینه‌های دولتی، موجب گردید تا بسیاری از امور نظامی که سابقاً توسط اعضاء ارتش‌ها انجام می‌گردید، به بخش خصوصی واگذار گردد. «در حقیقت این گروه‌های خصوصی مسلح می‌توانستند بسیاری از فعالیت‌هایی را که در گذشته با صرف وقت و هزینه بسیار زیاد توسط خود اعضای مسلح انجام می‌گرفت، با هزینه‌ای بسیار کمتر و در زمان اندکی انجام دهند که از جمله دلایل آن می‌توان به عدم وجود ساختار پیچیده نظامی در این گروه‌ها اشاره نمود»^۱.

^۱ اقبالی کیوان، «شرکت‌های خصوصی نظامی امنیتی و ضرورت تدوین مقررات بین‌المللی جامع‌تر در ارتباط با آن‌ها قابل دسترسی در: <http://www.ihrc.ir> تاریخ مراجعه ۲۰۱۱/۱۰/۱۰